

Lezing door J. Nuboer, 23 februari 2013

Excellentie, Kolonel, dames en heren,

De Stichting heeft mij gevraagd u wat te vertellen over de bevrijdingsactie op 11 Februari 1676, gezien door de ogen van de bemanning van de « Eendracht ».

In 1675 was Sicilië, en ook Napels, een deel van het Koninkrijk Spanje. De Franse koning Lodewijk de Veertiende wilde de Spanjaarden uit Sicilië verdrijven. De Spaanse vloot had reeds een nederlaag geleden tegen de Franse vloot. Spanje had met de Republiek de Zeven Verenigde Nederlanden een verdrag, op grond waarvan de hulp van de Republiek mocht worden ingeroepen. Het verzoek van Spanje was om een vloot onder bevel van Admiraal de Ruyter te sturen naar de Middellandse Zee om de Spaanse vloot te helpen tegen de Franse vloot en zo het behoud van Sicilië zeker te stellen. De Staten waren zeer terughoudend om aan dit verzoek te voldoen, maar Prins Willem III was ervoor en hij drukte het door. Hij vreesde namelijk dat het uiteindelijk op een ruil zou neerkomen: Sicilië mag Spaans blijven, op voorwaarde dat de Spaanse Nederlanden Frans zouden worden. Dan zou Frankrijk aan Nederland grenzen en dat wilde de Prins voorkomen. Hij was een man met visie, later is hij koning van Engeland geworden, de beste koning die ze daar ooit gehad hebben.

Er werd dus besloten een vloot naar de Middellandse Zee te sturen. Normaliter zou het bevel door een jongere admiraal worden gevoerd en niet door de bevelhebber van de hele marine, maar de Spanjaarden hadden uitdrukkelijk geëist dat het bevel door de Ruyter zou worden gevoerd, inderdaad een man met een gigantische reputatie. Toen de Fransen tot hun ontsteltenis hoorden dat de Ruyter zelf met een vloot naar de Middellandse Zee zou komen, waren ze dan ook op het ergste voorbereid. De vloot van 30 grote en kleine schepen met als vlaggenschip de “Eendracht” vertrok op 8 Augustus 1675 uit Hellevoetsluis. Er waren totaal 4800 mannen op de vloot. Op de “Eendracht” dienden 450 man. De bemanning was gemonsterd voor een reis van zes maanden, uitreis en thuisreis inbegrepen.

Eenmaal in de Middellandse Zee aangekomen, bleek de samenwerking met de Spaanse autoriteiten zeer stroef te verlopen. De Spaanse vloot was niet gereed om zich bij de Nederlandse vloot te voegen. Op 20 december 1675 kwam de Nederlandse vloot voor anker in de baai van Milazzo, op de Noordoost kust van Sicilië, hier zou de Spaanse vloot naar verwachting ook aankomen. Op die dag ontving de dominee van de “Eendracht”, Westhovius, twee brieven, in het Latijn geschreven, afkomstig van 23 Hongaarse predikanten die in Napels als galeislaven veel ellende te verduren hadden, met het verzoek om bij de Spanjaarden hun bevrijding te bepleiten. Er zouden nog drie anderen op Sicilië op de galeien zitten. Toen hoorde admiraal de Ruyter voor het eerst iets over de Hongaarse predikanten. Dominee Westhovius kreeg direct opdracht om die drie Hongaarse galeislaven te gaan zoeken, maar hij kon ze niet vinden. De Ruyter vroeg toen aan de onderkoning van Sicilië om aan de onderkoning van Napels te schrijven met het verzoek deze predikanten vrij te laten. De onderkoning zei dat hij dat speciaal uit sympathie voor de Ruyter zou doen. Hij had natuurlijk de drie op Sicilië vastzittenden kunnen vrijlaten, maar in plaats daarvan stuurde hij die terstond naar Napels, dan had hij en verder niets meer mee te maken.

Op de laatste dag van het jaar ontving de Ruyter een brief uit Den Haag met nog een aantal brieven als achtergrond informatie, hem verzoekende moeite te doen om de bevrijding van die predikanten te bewerkstelligen. Een week later, op 8 Januari, moest de Ruyter met zijn vloot, samen met één enkel Spaans schip, slag leveren met een veel sterkere Franse vloot. Dit was de slag bij Stromboli, onbeslist geëindigd. Er waren 7 doden en 30 gewonden aan boord van de “Eendracht”. De rest van de Spaanse vloot voegde zich de dag erna bij de Nederlanders. De gezamenlijke vloot trok zich terug in de baai van Milazzo, De onderkoning kwam 18 januari aan boord bij de Ruyter en die vroeg hem of er al

antwoord was uit Napels, over de vrijlating van de predikanten. Hierop zei de onderkoning : “Het antwoord was zo gunstig dat ik aan hun verlossing niet kan twijfelen”.

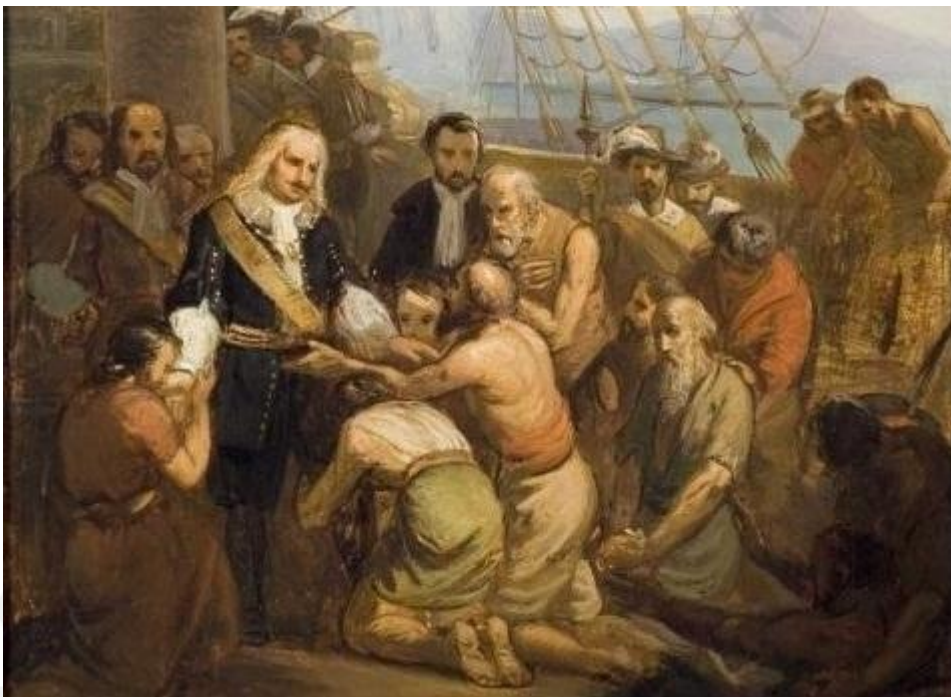
Het liep nu tegen het einde van de zes maanden die de Ruyter in de Middellandse Zee mocht blijven, dus hij dacht erover om thuis te varen. De Spaanse autoriteiten beweerden dat hij nog eens zes maanden langer mocht blijven, dat hadden ze gehoord. Maar de Ruyter had een brief uit Den Haag nodig, aan hem gericht, met de mededeling dat hij daar langer moest blijven. Die brief had hij niet ontvangen, dus hij besloot naar huis te gaan, maar wel via Napels en Livorno, daar kon hij misschien nog de brief aantreffen met de opdracht nog langer te blijven. Op 22 Januari vertrok hij op weg naar het vaderland en bij Stromboli stuurde hij een klein schip naar Napels. Er bleek geen brief in Napels bij de Nederlandse consul te zijn aangekomen, dus hij besloot door te varen naar Livorno, waar hij op 4 Februari dichtbij was. Vooruitgestuurde schepen kwamen terug uit Livorno met een brief van de Prins en de opdracht van de regering om nog 6 maanden langer in de Middellandse Zee te blijven. De Ruyter ging direct op tegenkoers, richting Napels, waar hij moest bevoorraden. Hij hoopte daar tevens de bevrijding van de Hongaarse predikanten te kunnen bewerkstelligen. Op 10 Februari kwam de vloot bij het naburige eilandje Ischia, daar was windstilte en daarom zond de Ruyter een brief met een felouque, dat is een klein en snel jachtje, naar de consul en de onderkoning, om zijn aankomst aan te kondigen. Diezelfde avond kwam de consul aan boord met een brief van de onderkoning van Napels, de markies de los Velez, die hem hartelijk welkom heette. Door de windstilte duurde het tot de volgende avond, 11 Februari, voordat de vloot voor Napels ten anker kon komen. Ook de “Eendracht” liet het anker vallen. De boot en de sloep werden daarna, zoals gewoonlijk, in het water gezet. Elk groot oorlogsschip had een boot en een sloep aan dek staan. Een boot had, denk ik, zes roeiers met maximaal tien passagiers, een sloep vier roeiers en maximaal zes passagiers. Er was niets dat erop wees dat de predikanten waren vrijgelaten.

Diezelfde avond nog, kwam de Markies de los Velez met een aantal stadiesloepen langsij en stapten de onderkoning met zijn uitgebreide gevolg, aan boord van de “Eendracht”. Op een 17^e eeuwse schip mocht het scheepsvolk niet verder naar het achterschip komen dan de grote mast, maar de mannen aan dek die er goed op letten, zagen dat de admiraal, die de onderkoning met zijn gevolg bij de valreep welkom heette, een nogal gespannen indruk maakte, net alsof hij erg kwaad was. Het gezelschap verdween in de kajuit. De Ruyter nam de onderkoning, die hij nu voor het eerst ontmoette, apart voor een gesprek onder vier ogen. Hij zei hem “Ik kan nu onmogelijk blij zijn met uw hartelijke ontvangst en met de eer die u mij betuigt, omdat de predikanten nog niet zijn vrijgelaten.” De markies antwoordde dat de Spaanse koning en de Duitse keizer eigenlijk zelf eerst hun toestemming moesten geven. De Ruyter toonde zich over die opmerking zo bedroefd, dat de markies toegaf, op voorwaarde dat die predikanten dan niet in een gebied van de Spaanse koning of de Duitse keizer aan wal zouden worden gezet. Die toezegging kreeg hij van de Ruyter en daarna was de onderkoning bereid de predikanten vrij te laten. Hierna voegde het tweetal zich bij de anderen in de kajuit.

De manschappen aan dek wisten niets van dit gesprek, ze zagen enige tijd later de Spaanse hoge heren weer van boord gaan, uitgeleide gedaan door de admiraal die nu een zeer ernstige indruk maakte. Het was al donker maar onmiddellijk na het vertrek van de Spaanse hoogwaardigheidsbekleders werden de sloepbemanningen opgeroepen om in de boot en de sloep af te dalen. De mannen aan dek zagen tot hun verbazing dat dominee Westhovius, samen met een achtergebleven Spaanse officier, in de sloep plaatsnamen en megingen naar de wal. Na een aantal uren, het was inmiddels nacht geworden, kwamen de boot en de sloep van de “Eendracht” weer langsij, met dominee Westhovius. De sloepbemanning, de roeiers, vertelden een ongelooflijk verhaal. Ze waren eerst langs de “Gouda”, het schip van admiraal den Haen, gevaren en daarvandaan

was de sloep van de “Gouda” met dominee Viret van de “Gouda” met hen meegevaren naar de wal. Met twee sloepen en één boot hadden ze daarna een aantal Hongaarse predikanten van de wal opgehaald. Die hadden lange tijd in slavernij op de galeien gezeten, dat kon je gemakkelijk zien. Ze hadden ze allemaal afgezet op de “Gouda”.

De volgende ochtend werden de sloepbemanningen van de sloep en de boot weer opgemand en ze vertrokken naar de “Gouda”. Na een tijdje kwamen ze weer terug, samen met de sloep van de “Gouda”, langs de “Eendracht”. De mannen aan dek van de “Eendracht” stonden nieuwsgierig te kijken. Er zat veel volk in de boten, dat konden ze van bovenaf wel zien. Twee stevige maats waren aangewezen als valreepsgasten, zij stonden klaar bij de touwladder waarlangs uitgeputte mannen met moeite langzaam omhoog klauterden.

Bijna boven gekomen, werden zij door de twee valreepsgasten onder de oksels gepakt, omhoog gehesen en aan dek gezet. De een na de ander kwam zo aan dek te staan, 23 man, trillend en met knikkende knieën, haveloos gekleed, sommigen half naakt, ze zagen er afgemat en verwaarloosd uit, uitgemergeld en met blauwe plekken en verwondingen, net alsof ze gemarteld waren. De schepelingen, met een

gemiddelde leeftijd van 24 jaar, keken vooral met veel medelijden naar diegenen die grijs van ouderdom waren. Admiraal de Ruyter keek toe vanaf het hoger gelegen halfdek. Nu zag hij er trots, zeer tevreden en opgelucht uit. Het scheepsvolk stond zich te verdringen om dit zeer ongewone schouwspel te kunnen zien. Sommigen klommen in het want om het van een grotere afstand te kunnen waarnemen. Dit waren dus die predikanten die op de galeien hadden gezeten, wat zagen ze eruit ! Toen al die haveloos geklede mannen aan dek stonden, begon er één te zingen en de anderen vielen in, dit was duidelijk een psalm. De matrozen, dat ruwe volk, die ademloos toekeken, namen hun mutsen af. Dit was een zeer geladen en magisch moment, een ieder was erg onder de indruk. Daarna nam admiraal de Ruyter het woord. Hij heette hen welkom aan boord van zijn schip. Dominee Westhovius vertaalde het in het Latijn voor de predikanten, hij was tolk bij dit gesprek. Een van de predikanten antwoordde en sprak grote dankbaarheid uit namens allen. Hij zei o.a. dat er tijdens hun gevangenschap altijd een enorme eenheid was geweest en dat ze altijd alles onder elkaar hadden gedeeld, de Gereformeerde en Lutherse predikanten, dat er een grote solidariteit was geweest. De admiraal sprak toen : “Gaat dan heenen, en doet uw best, een ieder by de zynen, dat gij, t’huis koomende, diezelfde eenheid mooght bewaren, en ik zal nooit aangenaamer dank ontvangen”. Dit was een gebeurtenis waar nog lang over gepraat werd.

Later op de dag werden er nog drie predikanten van de wal gehaald, twee uit een gevangenis en een uit een ziekenhuis. Het totale aantal was nu 26. Dank zij admiraal de Ruyter, zijn vasthoudendheid, zijn tact, zijn krachtige, maar toch vriendelijke optreden, was de bevrijdingsactie met succes bekroond.

De predikanten werden over de schepen verdeeld. Er bleef er één op de “Eendracht”. Een week later ging de vloot anker op. Na een onderhoudsperiode in Palermo, kwamen ze 20 maart voor anker in de baai van Milazzo. Op 25 Maart konden de predikanten overstappen op een Engels schip dat hen naar Venetië, naar de vrijheid, heeft gebracht. Ze waren zes weken lang op de Nederlandse schepen geweest en we kunnen er zeker van zijn dat er goed voor hen is gezorgd. Toen ze enkele dagen later voet aan wal zetten in Venetië, betekende dat voor hen het gelukkige einde van een zeer moeilijke tijd.

Ik dank u voor uw aandacht.

